

โครงการบ้านเล็กใน

ป่าใหญ่

ตามพระราชดำริ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ที่ดอยตุง

SMALL HOUSE IN THE FOREST Project According to the Royal Initiative of Her Majesty the Queen at Doi Dum

หลังจากตระหนกเหนียวอยู่ในรถปิ๊กอัพสี่ล้อเป็นระยะเวลาสี่ชั่วโมงนับจากอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ บนหนทางคดโค้ง หักศอก ลัดเลาะผ่านป่าเขาข้ามดงดอยลูกแล้วลูกเล่า เชื่อมต่อกันเสมือนไม่มีที่สิ้นสุด ท่ามกลางกลิ่นอายสดชื่นของธรรมชาติสีเขียวที่ฝนเพิ่งทิ้งช่วงไม่นาน เราก็มาถึงปลายทางที่ยังไม่สุดท้าย ณ อำเภอเวียงแหง อำเภอเล็กๆ ที่ซ่อนตัวอยู่ในหุบเขา ในความปกครองของอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง ใกล้ตะเข็บชายแดนไทย-พม่า

เมื่อล้อรถบดผ่านหิน ดินแห้งกรังช่วงสุดท้าย หมู่บ้านเรือนในละเมาะไม้ข้างหน้าก็ปรากฏตัวขึ้นอยู่กลางหุบเขา ไม่ใช่ละเมาะไม้ หากเป็นป่าต่างหาก แม้จะเป็นป่าที่มนุษย์สร้างขึ้นเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ทำให้เห็นว่าคนกับป่าสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างไม่ขัดเขิน เป็นธรรมชาติ เป็นส่วนหนึ่งของมันและกันที่เติมเต็มให้กันสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ตรงทางเข้า มีป้ายไม้เขียนไว้ว่า โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ตามพระราชดำริ ดอยดำ

และที่นี้เอง คือจุดหมายปลายทางของเรา

คุณปฏิสันถาร โรจนกุล หัวหน้าโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ตามพระราชดำริ ดอยดำ อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ต้นสังกัดคือสำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 16 ขึ้นกับกรมอุทยาน สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พาชมนโครงการเล็กๆ จุดเริ่มต้นของสิ่งที่ยิ่งใหญ่ ตั้งแต่ด้านในสุด ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนขนาดย่อม ห้องเรียนสองห้อง คุณครูสองคน เด็กนักเรียนชาวเขาจากเผ่าในโครงการประมาณ 16 คน เรียนแปลมิ่งเช้าถึงสามโมงเย็น แบ่งเป็นชั้นเตรียมประถมและชั้นประถมศึกษา ใช้ภาษากลางเป็นหลัก ถ้าพ่อแม่เด็กต้องการเรียนหนังสือ ที่นี่ก็มีหลักสูตรของผู้ใหญ่ให้เรียนเวลากลางคืน

โรงเรียนใช้หลักสูตรของ กศน. เน้นจุดศูนย์กลางที่ผู้เรียน ถ้าผู้เรียนพร้อมก็มาเรียน ครูก็พร้อมสอน ไม่มีการเช็คชั่วโมงเรียนเหมือนโรงเรียนในระบบทั่วไป เพราะบางช่วงเด็กนักเรียนจะหายไปช่วยพ่อแม่ทำนาทำสวนทำไร่เสร็จแล้วก็กลับมาเรียนใหม่ คุณครูมีหน้าที่ทั้งให้ความรู้ ช่วยดูแลเด็ก และทำอาหารให้เด็กกินด้วย แต่ความสุขอื่นใดของคุณครูที่นี่คือขอแค่ให้เด็กๆ มาเรียน คุณครูก็ชื่นใจแล้ว

ถึงแม้การเรียนการสอนของที่นี่จะสูงสุดแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากนั้นต้องไปเรียนต่อในตัวอำเภอเมืองเวียงแหงหรืออำเภอเมืองเชียงใหม่ต่อไป แต่การได้มีโอกาสปูพื้นฐานอันสำคัญให้เด็กๆ ถือเป็นความรับผิดชอบอันล้ำค่าที่คุณครูรับไว้ด้วยความห่วงหา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จทอดพระเนตรพื้นที่บริเวณดอยดำ ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2545 เวลา 16.20 น. ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการ “บ้านเล็กในป่าใหญ่” ขึ้น โดยมอบหน้าที่ให้ชาวบ้านในโครงการดูแลและปลูกฟื้นฟูพื้นที่ป่าบริเวณใกล้เคียง พร้อมทั้งเป็นเสมือนยามเฝ้าระวังชายแดนด้วย และต่อมากรมป่าไม้ได้ออกคำสั่งกรมป่าไม้ที่ 1961/2545 ลงวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2545 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานโครงการทดลองให้คนอยู่กับป่าอย่างยั่งยืนในลักษณะ “บ้านเล็กในป่าใหญ่ ดอยดำ ตามพระราชดำริ” ขึ้น

After wandering about in the pick-up truck for 4 hours from Mueang District of Chiang Mai Province on curvy roads unendingly cruising through hills and forests in the midst of natural freshness of recent rains, we arrived at the destination, but not the final at Wiang Haeng District, a small district hidden in the mountains, under the administration of Huay Nam Dung National Park, near the border of Thailand and Myanmar.

When the wheels crushed the last stretch of parched soil and stones, villages in the woods in front of us in the mountains, actually they are not woods but forests. Though most are man-made forests, it shows that man and forest can comfortably live together. They belong to each other that can fulfill each.

At the entrance was a sign written “Doi Dum Small House in the Forest Project according to the Royal Initiatives.”

And this is our destination.

The Doi Dum Small House in the Forest Project according to the Royal Initiatives is under the jurisdiction of Management Office in Conservation Forest 16, National Park, Wildlife and Plant Conservation Department, Ministry of Natural Resources and Environment. Mr. Patisunthorn Rojanakul, Chief of the Project, led us through the project, a modest start of something great, starting from the innermost, a location of a small school, with two classrooms and two teachers, 16 students from various hill tribes in the project. The school is open from 8.00 a.m. to 3.00 p.m., with pre-primary and primary levels. Central language is the medium of instruction. Adult curriculum is also provided in the evening for any parent who wants to study.

The school uses the curriculum of the non-formal learner-centered education. If learners are ready to learn, teachers are ready to teach. There is no attendance checking like other schools because sometimes students must miss the class to help their parents with the farming. After that they will return to the classroom. Teachers are to provide knowledge, take care of children and cook for them. The utmost happiness of teachers here is when children come to school.

Even though the instruction here is up to Primary 6 level, while the secondary level must be continued in Wiang Haeng District or Mueang District, the laying of significant foundation for children is regarded valuable responsibility teachers take with guarded jealousy.

Her Majesty the Queen visited Doi Dum area in Mueang Haeng Subdistrict, Wiang Haeng District in Chiang Mai Province on January 21, 2002 at 4.20 p.m. She initiated the idea to establish the Project of “Small House in the Forest” by assigning people in the project to take care of and rehabilitate nearby forest. They should also serve as border guard. Consequently, the Royal Forest Department issued the Order No. 1961/2545 dated September 23, 2002 appointing the Workforce on Demonstration Project of Man and Forest Living in Sustenance as “Small House in the Forest of Doi Dum in accordance with the Royal Initiatives.”

ความเป็นมาของโครงการ

“เราน่าจะฝึกหัดให้ทำอะไรรับประทานโดยไม่ต้องไปบุกถางป่ามากขึ้น ก็คิดจะพยายามหาที่ที่ทำให้คนกับป่าอยู่ด้วยกันได้ โดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย พยายามมานานแล้ว ฟังจะมาได้พร้อมทั้งได้รับความช่วยเหลือต่างๆ ไม่งั้นคนเขาบอกว่าถ้ามีป่าก็แปลว่าคนนี้แยء ไม่มีการทำมาหากินอะไร เพราะคนเกิดมากขึ้น ฉันทก็บอกถ้าไม่มีป่า น้ำของเมืองไทยจะแห้งไปเยอะ น้ำใต้ดินและน้ำอะไรจะแห้งหมด เพราะฉะนั้นลองดู ลองดูเหมือนอย่างชาติอื่นเขาที่คนกับป่าอยู่ด้วยกัน เราก็อาจจะสนับสนุนเรื่องเห็ด ก็ไม่ทราบว่ หน้าฝนในป่ามีเห็ดอะไรขึ้นบ้าง ยังจะต้องศึกษาอีกเยอะมาก

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า อย่างพวกรักษาป่านี้ดี รับสั่งบอกพวกวัชพืช หญ้าอะไรบ้างอย่างนี้ เรายังไม่ได้เข้าห้องทดลองดูว่าหลายอย่างเป็นยา ยาสำหรับโรคหัวใจ ยาอะไร เราถางป่า เราทำลายทรัพยากรของเราเอง โดยที่ไม่ได้ให้โอกาสเลย”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2544

Background of the Project

“We should practice ourselves to cook without clearing more forests. I’ve tried to find a place where man and forest can live together without exploiting one another. I’ve tried to find such a place for a long time and recently found out with assistance granted. Otherwise, people would say that if there’s forest, it means that people are worse off. They’re not making their living because more people are born. I would then say that without forest, water would dry up more. Underwater and other kinds of water would dry up. Therefore, we must try like other countries where man and forest can live together. We may support them with mushrooms. I don’t know what kinds of mushroom would sprout up in the rainy season. We have a lot to study.

“His Majesty said that those who preserve forest are good. He said that some weeds and grasses haven’t been tested in the laboratories whether they’re medicine, maybe for heart disease. We clear the forest and destroy our own resources without giving them any chance.”

The Royal Remark of Her Majesty the Queen, April 24, 2001

ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ แหล่งน้ำ สภาพป่าไม้ และสัตว์ป่า

พื้นที่โครงการฯ โดยทั่วไปเป็นภูเขาสลับหุบห้วย มีพื้นที่ราบบ้างตามบริเวณหุบเขาและสองฝั่งของแม่น้ำหาด พื้นที่ดำเนินการมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางระหว่าง 1,200-1,300 เมตร จุดสูงสุดอยู่ที่ยอดดอยดำ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,767 เมตร

เหตุใดจึงเรียกขานว่าดอยดำ ก็เพราะดอยดำเป็นดอยสูงที่สุดของเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ เป็นเขาหัวโล้น คลุมด้วยหญ้าตากลือ สีออกดำ มองไกลๆ เห็นเป็นเขาหัวโล้นดำๆ จึงเรียกดอยดำ ถือเป็นสันดอยแบ่งระหว่างไทยกับพม่า เมื่อ 20 ปีก่อนหญ้าอื่นไม่ค่อยขึ้น แต่โดยส่วนใหญ่ตัวป่าฟื้นขึ้นมาได้แล้ว ในส่วนที่เป็นป่าปลูกมักปลูกไม้สนสามใบเป็นพระเอก เพราะสนปลูกแล้วตายน้อยโตเร็ว ให้สีชัดเจน ไม่กลิ่นกับหญ้า ไม้อื่นก็เริ่มปลูกในช่วงระยะหลัง เพียงแต่พยายามหลีกเลี่ยงไม้ขนาดเล็ก

Physical Features, Weather, Water Sources, Forests and Wildlife

The project area in general is mountainous and creeks. Plains can be found in valleys and along banks of Hat River. The altitude of operational area is 1,200-1,300 meters above the sea level and the highest point of Doi Dum is 1,767 meters above the sea level.

Doi Dum has its name because it is the highest mount of the river basin. It is a cleared mountain, covered with black Tak Suea Grass. Looked from afar, it is cleared black mountain. That’s why it’s called Doi Dum and is the mountain ridge separating between Thailand and Myanmar. Twenty years ago other grasses did not grow well but most of the forest has been recovered. In the replanted forest, three-leaf pine trees are heroes because they can grow well with clear different colors from grasses. Other trees have been planted recently but the small ones are avoided.

เนื่องจากเป็นพื้นที่สูงจึงมีอุณหภูมิหนาวเย็นตลอดปี อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 19 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายน 26 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนมกราคม 9 องศาเซลเซียส แหล่งน้ำที่สามารถใช้พัฒนาและอุปโภคบริโภค รวมทั้งทำการเกษตร มาจากห้วยสาขาของน้ำแม่หาดจำนวน 4 ลำห้วย และจากลำน้ำแม่หาดซึ่งเป็นน้ำสายหลักไหลผ่านตอนกลางของพื้นที่โครงการฯ

สำหรับสภาพป่าในพื้นที่โครงการฯ เป็นป่าดิบเขาค่อนข้างสมบูรณ์ ตอนบนของพื้นที่ด้านทิศตะวันตกของน้ำแม่หาดเป็นพื้นที่ปลูกฟื้นฟูป่าของหน่วยจัดการต้นน้ำแม่หาด ส่วนด้านทิศตะวันออกของน้ำแม่หาดเป็นพื้นที่ปลูกป่าตามโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ สัตว์ป่าที่พบในพื้นที่ ได้แก่ ช้างป่า เก้ง กวาง หมูป่า ไก่ป่า ตลอดจนสัตว์เลื้อยคลานและนกชนิดต่างๆ

ลักษณะและเป้าหมายของโครงการ

โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่เป็นโครงการที่เข้าจัดระเบียบให้ประชาชนอยู่เป็นกลุ่มๆ โดยรอบป่าสงวนแห่งชาติ พร้อมทั้งส่งเสริมอาชีพเสริมให้กับประชาชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัว ซึ่งจะทำให้ประชาชนหยุดการบุกรุกทำลายป่าไม้และช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้ให้มีสภาพสมบูรณ์ดังเดิม

โดยมีวิสัยทัศน์ที่ถือเป็นพันธกิจของโครงการฯ ว่า ต้องการให้ชาวบ้านอยู่ดีกินดี มีสุข มีสำนึกรักชาติ รักสิ่งแวดล้อม พึ่งพาตนเองได้ยั่งยืน โดยโครงการฯ จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และสาธารณูปโภค ส่งเสริมอาชีพการเกษตร ปศุสัตว์และประมง ส่งเสริมศิลปอาชีพ ให้การศึกษานอกระบบ บริการสาธารณสุข คุ้มครองความปลอดภัย อบรมการพัฒนาสร้างสำนึกในด้านรักชาติ รักสิ่งแวดล้อม และไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด กำหนดกิจกรรมดูแลฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศต้นน้ำ

ในส่วนของยุทธศาสตร์ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรในโครงการฯ ให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ อยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน โดยทำเป็นกระบวนการได้สามขั้น ได้แก่

1. อิ่ม ได้แก่ พัฒนาคุณภาพชีวิต
2. อุ่น ได้แก่ สร้างความมั่นคง
3. อุดมการณ์ ได้แก่ สร้างจิตสำนึก

มีกลยุทธ์หรือแนวทางการดำเนินการคือ ยึดถือแนวทางการพัฒนาในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาและส่งเสริมอาชีพราษฎรในโครงการฯ โดยประสานความร่วมมือของหน่วยงานร่วมปฏิบัติ ด้วยวิธีบูรณาการร่วมกัน รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการคิด พุด และทำกิจกรรมต่างๆ

ทั้งนี้ทั้งนั้น เพื่อดำรงวัตถุประสงค์หลัก นั่นคือการสนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนหาวิธีการให้คนอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืน และเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างถาวรต่อไปนั่นเอง

เมื่อมีป่า มีพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกแล้วว่าเหมาะสม ราษฎรที่เข้ามาอยู่ในโครงการฯ ก็ต้องได้รับการคัดสรรเช่นเดียวกัน โครงการฯ กำหนดว่าราษฎร

The weather is cold all year long as it is on high mountains. Annual average temperature is 19°C while the highest in April is 26°C and the lowest in January is 9°C. Water for development, consumption and agriculture is from 4 branch creeks of Mae Hat River and the River itself, which is the major one flowing through the center of the project area.

The forest in the project area is quite rich tropical mountainous virgin one. The upper area on the west of Mae Hat River is the rehabilitated forest of Mae Hat Watershed Management Unit. On the east is the reforestation area. Wild animals found in the area include elephant, barking deer, deer, bear, wild boar, jungle fowl, reptiles and birds.

Nature and Objectives of the Project

Small House in the Forest Project is aimed to organize people to live in groups around the National Reserve Forest and promote supplementary professions for people for better livelihood with sufficient income to support their families. This would stop people from encroaching and destroying forests and help to preserve forest wealth.

The vision which is regarded the mission of the project is to make people live and eat well, with patriot conscience, environmental care and sustainable sufficiency. The project will develop infrastructure, living quarters, land and public utilities, promote agricultural, livestock and fishery professions, support fine art profession, provide non-formal education, public health services, and safety protection. Training sessions on the nationalist conscience, environmental care and no-drug involvement will be provided together with the design of environmental and watershed ecological system rehabilitation activities.

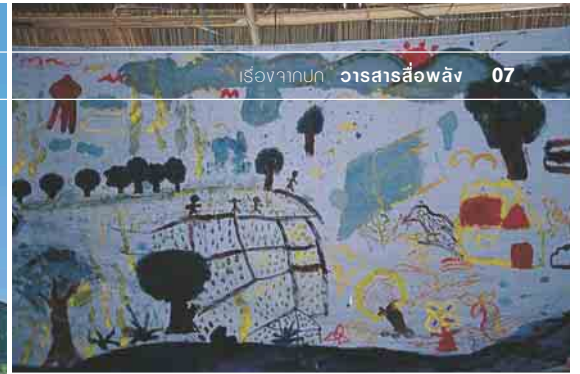
The strategy of the project focuses on livelihood development for people in the project to be strong, self-sufficient and able to live with forest in sustenance. Procedures are implemented in 3 steps as follows :

1. Full i.e. livelihood development
2. Warm i.e. security creation
3. Ideal i.e. conscience creation.

The implementation direction is to follow the development direction of sufficient economy, develop and promote profession of people in the project by cooperating for coordination with related agencies through integration. The participation of people is also encouraged in thinking, talking and doing activities.

In order to maintain major objective i.e. fulfill the Royal Initiative of Her Majesty the Queen and find methods for man and forest to live together in sustenance as well as to be information in specifying implementation direction in preserving forest resources in a permanent manner.

With forest and appropriately selected area, people in the project must also be selected. The project specified that people to join the project must be poor without land, diligent and no involved with drugs. They have been selected from 4 hill tribes i.e. Akha, Lisu, Lahu and Karen, five families from each tribe, totaling 20 families.

โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่แห่งแรก

เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประชาชนที่บ้านต้นสมัย ตำบลมหาชัย อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ทรงพบว่าประชาชนบ้านต้นสมัยและหมู่บ้านใกล้เคียงมีความยากจนและบางส่วนบุกรุกเข้าไปแผ้วถางป่าและตัดไม้ขาย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติโพนสว่าง ดังนั้น พระองค์จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดตั้งโครงการส่งเสริมศิลปาชีพขึ้นที่บ้านต้นสมัย อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม

โดยมีประชาชนจากหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลมหาชัย เข้าร่วมเป็นสมาชิกจำนวน 11 หมู่บ้าน พร้อมทั้งมีพระราชดำรินำเรื่องการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร การจัดประชาชนที่อยู่โดยรอบ และภายในป่าสงวนแห่งชาติโพนสว่าง เข้ามาจัดระเบียบให้อยู่กันเป็นกลุ่มๆ โดยรอบป่าสงวนแห่งชาติฯ พร้อมทั้งทำการส่งเสริมอาชีพเพิ่มเติม ให้กับประชาชนที่อยู่รอบๆ ป่าสงวนแห่งนี้ ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพียงพอเลี้ยงครอบครัว เพื่อหยุดการบุกรุกทำลายป่าและช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้ให้คงสภาพสมบูรณ์ดังเดิม ซึ่งจากพระราชดำรินี้ได้ทรงจัดตั้งเป็นโครงการขึ้น โดยพระราชทานชื่อโครงการว่า “บ้านเล็กในป่าใหญ่”

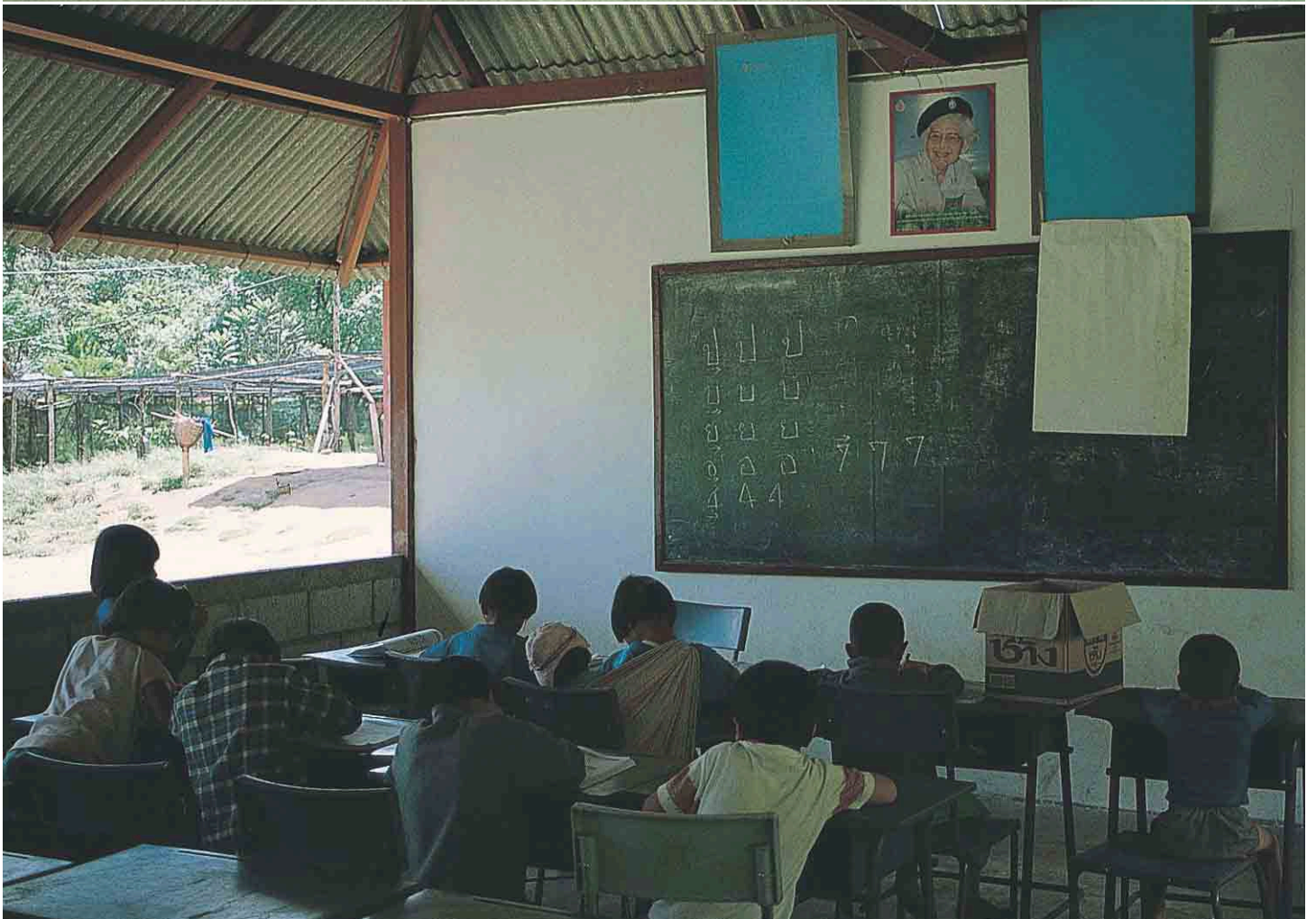
นอกจากโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ บ้านต้นสมัย ตำบลมหาชัย อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม แล้ว ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังมีโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่แห่งอื่นอีก คือ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ผานาง-ผาเก็ง บ้านผานาง ตำบลผาอินทร์แปลง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย และโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ บ้านน้อมเกล้า ตำบลบึงคล้า อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

The First Small House in the Forest Project

In June 1992, Her Majesty the Queen visited the people at Than Samai Village, Mahachai Subdistrict, Pla Pak District, Nakhon Phanom Province and found that people there and in nearby villages were poor. Some of them encroached and cleared the forest in Phon Sawang National Reserve Forest to fell trees for sale. She, therefore, commanded the establishment of the SUPPORT Project at Than Samai Village, Pla Pak District, Nakhon Phanom Province.

People from 11 villages in Mahachai Subdistrict participated as members. Her Majesty the Queen also initiated the preservation of watershed forests and organizing living areas for people around the area and in Phon Sawang National Reserve Forest to live in groups. Concurrently, supplementary professions would be promoted for better livelihood of the people with enough income to support their families so that they would stop encroaching the forest and help preserving it to be as rich as before. From such an initiative, Her Majesty the Queen established the Project and named it “Small House in the Forest”.

In addition to the project at Than Samai Village in Nakhon Phanom, other projects in the northeast include those in Pha Nang - Pha Kerng, Pha Nang Village, Pha In Plaeng Subdistrict, Wang Saphung District, Loei Province and in Nom Klao Village, Bung Khla Subdistrict, Lerng Nok Tha District, Yasothon Province.

ที่เข้ามาอยู่จะต้องยากจน ไม่มีที่ทำกิน ชนชั้น ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มักเลือกจากชาวเขา 4 เผ่า ได้แก่ อาข่า ลีซอ มูเซอ และกะเหรี่ยง เผ่าละ 5 ครอบครัว รวม 20 ครอบครัว

ชาวเขา 4 เผ่า 20 ครอบครัว จำนวน 80 คน ในพื้นที่หมู่บ้านจัดตั้งของ ดอยดำ ทางโครงการ จัดสร้างบ้านให้ตามลักษณะชนเผ่า อยู่ห่างกันเป็นสัดส่วน ใกล้เคียงที่สุด 100 เมตร ห่างที่สุด 200 เมตร ที่มุ่งเน้นประการแรกคือแปลงนาดำ โครงการฯ เตรียมไว้ 100 ไร่ เฉลี่ย 5 ไร่ต่อครอบครัว ยังมีที่ปลูกผักบริเวณใกล้บ้านประมาณ 1 งานต่อครอบครัว นอกเหนือจากนั้นคือพื้นที่แหล่งรวมพันธุ์ไม้ที่เรียกว่า Food Bank หรือธนาคารอาหาร ประมาณ 3-4 ไร่ อีก 4 ไร่ถัดไปเป็นไม้ผล ที่กรมส่งเสริมวิชาการเกษตรลงไว้บ้างแล้วคือ พืช พลับ ซึ่งจะออกผลผลิตผลได้น้อยแต่ไหนต้องดูแลประกอบสำคัญคือน้ำ ที่กรมชลประทานเข้ามาดูแลให้ว่าจะเพียงพอหรือไม่ จะดูได้อย่างไรต้องรอผลในฤดูแล้งหน้านี้

เมื่อมีที่ทำกิน มีข้าว มีพืชผัก มีไม้ผลแล้ว กรมปศุสัตว์ยังเข้ามาส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ 3 ประเภท คือ เป็ด ไก่ หมู ปัจจุบันชาวบ้านสามารถขายลูกหมูอายุ 45 วัน ตัวละ 500 บาท เป็นรายได้เข้ามาแล้ว นอกเหนือจากรายได้ที่มาจากพืชผลที่ปลูก ชาวบ้านยังรับจ้างกรมป่าไม้มาฟื้นฟูระบบนิเวศเป็นรายวัน ไม่รวมที่กรมส่งเสริมศิลปอาชีพ สำนักพระราชวัง เข้ามาส่งเสริมอาชีพเครื่องเงินและการทอผ้า ซึ่งจะเป็นรายได้อื่นๆ อีกในครอบครัว

ความแตกต่างและความเหมือนของตอป่ากับโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่แห่งอื่น

ในขณะที่โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ภาคอีสาน เป็นพื้นที่ที่ราษฎรอยู่อาศัยแล้ว และโครงการฯ เข้าไปพัฒนาให้ดีขึ้น แต่โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ที่ดอยฟ้าห่มปก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่หนองห้า อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ดอยดำ อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างจากต้นแบบพอสมควร กล่าวคือมีรูปแบบเป็นพื้นที่ว่างเปล่า ไม่เคยมีคนเข้ามาอยู่ โครงการฯ ต้องจัดระบบต่างๆ ให้ รวมทั้งจำกัดว่ามีบ้านจำนวนเท่านี้หลัง ชาวบ้านที่ไม่ได้รับคัดเลือกและอยู่นอกโครงการจะเข้ามาไม่ได้ เรียกว่าก่อตั้งเป็นหมู่บ้านถาวรเหมือนตั้งหมู่บ้านขึ้นมาหมู่บ้านหนึ่งแล้วเข้าไปทำมาหากิน โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปดูแล หน่วยงานไหนถนัดเรื่องใด ให้ดูแลเรื่องนั้น

แม้จะเป็นหมู่บ้านจัดตั้ง แต่มีทุกสิ่งพร้อมถึงเพียงนี้ อาจมีคำถามว่าทำไปทั้งหมดนี้หวังอะไรไว้แค่ไหน อย่างไร กับชาวบ้านกลุ่มเล็กๆ ที่ดูเหมือนต้องคอยอุ้มชูไปเสียทุกอย่าง

ความนัยอันลึกซึ้ง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ ว่า “ขาดน้ำ ทุกชีวิตสิ้นสุดทันที” การรักษาแหล่งน้ำไว้ให้เป็นที่พึ่งพาอาศัยของมวลสัตว์โลกทั้งหลายนั้น น่าจะเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ทรงมีพระราชดำริมานานแล้วว่า จะทำให้ป่าไม้เป็นประโยชน์กับประชาชนส่วนรวมด้วยการสอนให้คนทั่วไป

Twenty families from 4 hill tribes, totaling 80 persons in the established village of Doi Dum have been provided with houses according to their tribes. They live separately from one another. The nearest distance is 100 meters and the farthest 200 meters. The first priority is the 100 transplanting rice fields prepared by the project, averaging 5 rai per family. Vegetable plantation of 1 ngarn per family is also prepared near their houses. In addition, there is a food bank of 3-4 rai. Another 4 rai is for fruits, some of which have already been grown by Agricultural Extension Department. That is oriental persimmon, of which productivity depends on the significant factor i.e. water taken care of by Irrigation Department. The result will be witnessed in the next dry season.

With land, rice, vegetables and fruit, Livestock Department also joined by supporting the breeding of 3 animals i.e. duck, chicken, pig. At present, villages can sell 45-day-old pig for 500 baht each, which has added to their income from agricultural produce. Villagers are also hired by forest officials to rehabilitate ecological system on a daily basis. This excludes the support from SUPPORT Department, Office of the Royal Household, in promoting silverware and cloth weaving professions which can add more income for families.

Differences and Similarities of Doi Dum and Other Small House in the Forest Projects

While Small House Projects in the northeast are the areas where people have lived and the project helps with their improvement, the project at Doi Pha Hom Pok, Mae Ai District, Chiang Mai Province, Huay Ya Sai, Mae Suai District, Chiang Rai Province, Nong Ha, Chiang Kham District, Chiang Rai Province and Doi Dum, Wiang Haeng District, Chiang Mai Province are different from the models. That is the areas are vacant, where no one ever lived before. The project must organize various systems and restrict the number of houses. People who are not selected and outside the project cannot get in. It is established as permanent villages and people spend their lives there with government officials looking after according to their expertise.

Despite being fully equipped established villages, there may a question of why or what is hoped for from a small group of people totally pampered like this.

Subtle Meaning

Her Majesty has a determined resolution, “Without water, every life is terminated.” To preserve water sources for the dependence of all earthly beasts should be the most important. It has been Her Majesty’s idea for a long time to make forest beneficial to people by teaching them of its benefits and by showing them the practice that forest belongs to Thais as a whole. This may to a certain extent reduce tree cutting.

“Those who have a chance to learn and read a lot should cooperate by sacrificing their private time taking care of farmers to be happier. This is to take care of their

ทราบว่ามีป่าไม้นั้นมีประโยชน์กับพวกเราเองทั้งสิ้น การปฏิบัติให้เขาได้เห็นเองว่าป่าไม้เป็นของประชาชนไทย เป็นส่วนรวมจริงๆ อาจจะพอลดการลักลอบตัดไม้ไปได้บ้าง

“พวกเราที่มีโอกาสอ่านเรียนมามากควรร่วมมือกัน สละเวลาส่วนตัวไปดูแลให้ชาวนา-ชาวไร่ ได้มีความสุขขึ้น ด้วยความรู้จักรักษาผลประโยชน์ของพวกเขาเองไว้ในทางที่ถูกต้อง ไม่ใช่ให้คนยากจนช่วยให้เรารวยได้เร็วๆ ประเทศไทยจะเป็นประเทศประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ที่สุด ถ้าพวกเราช่วยกันต่อสู้ความยากจน ความหิว ขาดความรู้ อย่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งกับนักข่าวบีบีซี เวลาเขาถามพระองค์ท่านว่า เสด็จฯ มาทำอะไรกันที่ชายแดน มีทหารล้อมหน้าล้อมหลัง จะมาสู้กับคอมมิวนิสต์หรือ รับสั่งว่า พวกเราอยู่ที่นี่ ก็เพราะที่นี้ขาดน้ำทำกิน เรามาสู้กับความยากจนนานาประการ เพื่อให้คนไทยเป็นไทยอย่างแท้จริง ให้เหมาะสมกับระบอบประชาธิปไตยที่ท่านทั้งหลายก็สนับสนุนอยู่มิใช่หรือ”

วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2525 สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เสด็จเยี่ยมราษฎรที่วัดป่าสุขเกษมนิราศภักย์ บ้านหนองไผ่ ตำบลโคกสี อำเภอสว่างแดนดิน ทรงพบว่าในหมู่บ้านนี้มีราษฎร 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งฐานะดี สอบถามแล้วมีอาชีพตัดไม้ขาย มีเรือนหลังใหญ่ มีที่ดินครอบครองคนละประมาณ 50-60 ไร่ แต่อีกกลุ่มหนึ่งฐานะยากจนมาก สภาพความเป็นอยู่แร้นแค้น ไม่มีที่ดินทำกิน สุขภาพทรุดโทรมมาก เมื่อเสด็จฯ กลับถึงพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ มีรับสั่งให้พันเอก เรวัต บุญทับ (ยศในขณะนั้น) เข้าเฝ้าฯ และทรงมีพระราชดำรัสว่า

“ต้องมีคนอธิบายให้ราษฎรเหล่านี้ฟังถึงสภาพแวดล้อมที่เขาทำลายอนาคตของประเทศชาติและชีวิตของพวกเขาเองโดยไม่รู้ตัว ด้วยการตัดไม้ทำลายป่าแล้วจับจองที่ทำกินไว้คนละมากๆ แต่ทำกินไม่หมด ปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าอย่างน่าเสียดาย จะให้เนรมิตน้ำให้ จะสร้างสักก็อ้าง ถ้าฝนไม่ตกจะไปเก็บอะไรได้ คุณเรวัตช่วยแบ่งจำนวนไร่ที่ฉันเช่าให้กับพวกซึ่งไม่มีที่ดินทำกิน เราต้องไปสร้างบ้านพักน้ำขึ้นเป็นบ้านน้อยในป่าใหญ่ ให้ราษฎรที่มีสภาพความเป็นอยู่น่าอนาถเหล่านั้นได้อาศัยและสอนให้เขารู้จักใช้พื้นที่ทุกตารางนิ้วให้เกิดประโยชน์

“ในขั้นแรกจะต้องช่วยเหลือให้มีเงินเดือน มีฉางข้าว มีถังเก็บน้ำฝน สำหรับดื่มได้ตลอดปี มีโค มีเกวียนสำหรับบรรทุกสิ่งของ เกวียนในสมัยโบราณสามารถใช้ชนะอะไรก็ได้ ให้ทุกคนครบครันเลี้ยงไก่ นำไข่ไก่ให้ลูกรับประทานบ้าง จะได้ไม่เป็นโรคขาดอาหาร และสมองเจริญทันอายุ ให้ทุกบ้านมีที่สำหรับทอดผ้า มีแปลงหม่อนเลี้ยงไหม ทอดผ้าไหมใช้เองและส่งไปขายมูลนิธิศิลปาชีพพิเศษ แนะนำการทำสวนของหมู่บ้านที่เขาจะได้รับประโยชน์ เช่น เพาะเห็ดไข่ ปลูกมะม่วง กัลยัม มะขาม ต้นแค มะละกอ กระจับปี่ พริก พืชผักสวนครัว เช่น ต้นหอม แตงกวา ผู้ชายต้องหัดเพาะชำกล้าไม้และปลูกป่าให้เป็น ปลูกไม้เนื้อแข็งที่สูงค่า เช่น ไม้เต็ง ไม้แดง ไม้มะค่า ไม้ประดู่ ชี้เหล็ก มะม่วงป่า และปลูกแคบ้าน กระดินยักษ์ เป็นพี่เลี้ยงให้พ่อหล่นเป็นปุ๋ยรักษาหน้าดิน ปลูกต้นนุ่นรอบๆ บ้าน เพื่อเก็บฝักมาทำผ้าขนวม ส่งขายมูลนิธิศิลปาชีพพิเศษ เพื่อนำไปให้ทหาร ตำรวจ ที่ฐานปฏิบัติการต่างๆ”

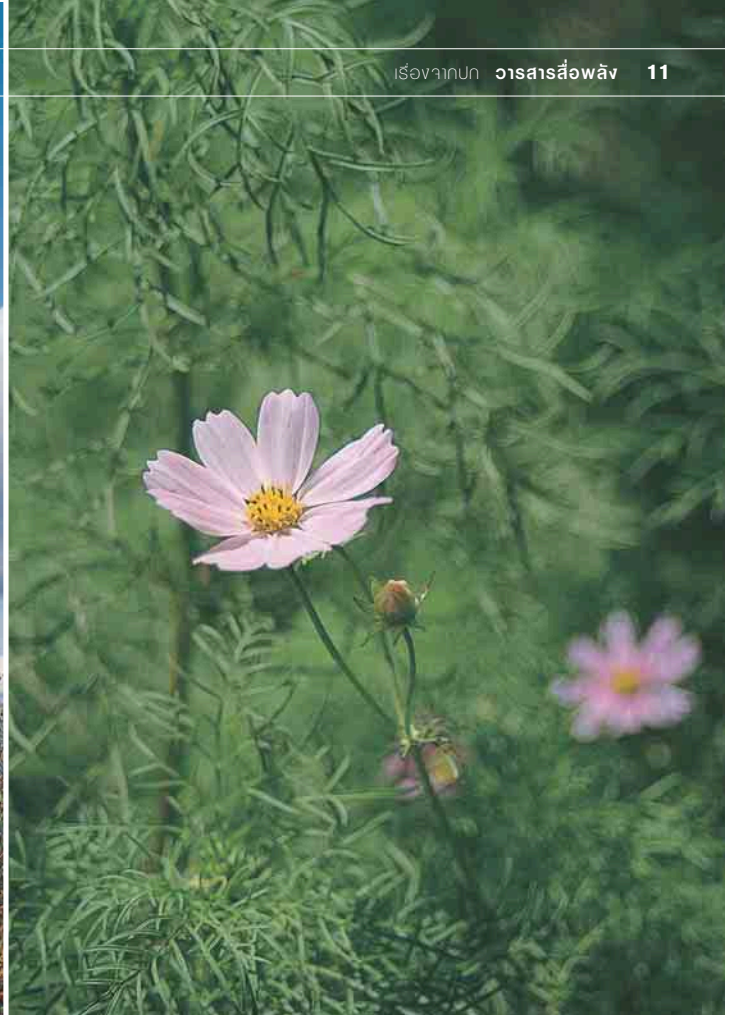
benefits in an appropriate way, not to make the poor make us richer. Thailand can be a perfect democratic country if we help fighting poverty, hunger and lack of knowledge. Just like what His Majesty the King said to BBC report when asked what His Majesty was doing at the border surrounded by soldiers, whether he would fight with Communists. His Majesty answered that we're here because there was no water. We're fighting with all kinds of poverty to make Thais real free, appropriate with democracy supported by you all.”

On December 21, 1982, Her Majesty the Queen visited people at Suk Kasem Nirat Phai Forest Temple, Nong Phai Village, Khok Si Subdistrict, Sawang Daendin District and found that there were 2 groups of villagers here. One was well-to-do and from questioning, their profession was cutting trees for sale. They had large houses with 50-60 rai of land each. Another group was very poor. They lived in poverty-stricken conditions without land. Their health was very poor. Upon returning to the Phu Phan Palace, Her Majesty commanded Colonel Raywat Boonthap (his rank then) to have an audience and made a remark,

“These people must be explained of their environment that destroys the country's future and their unknowingly by cutting down trees and confiscating large areas as their own. They cannot use all of that and have left them vacant regrettably. No matter how much water is created and how many reservoirs built; if it doesn't rain, what are they for? Khun Raywat, please help dividing the land I've rented to villagers with no land. We must build Ban Pa Rak Nam (Forest Loves Water Village) to be Small House in the forest so that villagers with pitiful plight can live and we will teach them to make use of every inch of land.

“Initially, we must help them to have salary, rice barn, rainwater tanks for year-long drinking, cows, carts for carrying things. Carts in the old times could carry anything. All families should breed chicken and let their children have eggs to avoid being undernourished and their brains grow accordingly. Every house must have cloth weaving equipment, grow mulberry to breed silk worm. They should weave silk cloth for their use and sell it to the SUPPORT Foundation. We must advise them to do the gardening for their benefits e.g. cultivate mushroom, eggs, grow mangoes, bananas, tamarinds, Sesbania, papaya, Simaroubaceae, chili, garden vegetable e.g. onion, cucumber. Men must learn to cultivate sprouts and reforest. They should grow valuable hardwood trees e.g. Shorea, Iron Wood, Ormosia, Pterocarpus, Cassia, wild mango. They should grow Sesbania and Acacia as caretakers so that their leaves would fall down as fertilizers for surface soil. They should grow silk-cotton trees around their houses, collect pods to make down quilts and sell them at SUPPORT Foundation for further sending to soldiers and police at their bases.”

This is the kindness of Her Majesty the Queen who cares for her subjects very much. Her Majesty has such a resolute determination to stop the water shortage as forecast by the world experts to happen due to swift

โครงการป่ารักน้ำ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเห็นว่าประชาชนในภาคอีสานขาดแคลนน้ำ ทรงพระราชดำริว่า ป่าไม้เป็นที่ดูดซับกักเก็บน้ำไว้ในรากใต้ดิน ทำให้เกิดน้ำซับ เป็นลำธารขึ้น จึงทรงชักชวนให้ประชาชนร่วมมือร่วมใจกันปลูกป่า เริ่มตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2525 ณ บริเวณเชิงเขาภูผาเหล็ก ติดต่อกับอ่างเก็บน้ำคำจวง บ้านถ้ำด้วง หมู่ที่ 2 ตำบลสองดาว อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร และพระราชทานชื่อโครงการนี้ว่า “โครงการป่ารักน้ำ”

โครงการป่ารักน้ำเริ่มแรกนี้ ทรงปลูกป่าไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้ซ้อ กระถินณรงค์ ยูคาลิปตัส ประมาณ 100 ต้น ในเนื้อที่ 1 ไร่ เพื่อให้ราษฎรได้เห็นการปลูกอย่างถูกวิธี ทรงมอบหมายราษฎรบ้านถ้ำด้วง 35 ครอบครัว ช่วยกันดูแลรักษาป่าและพระราชทานเงินครอบครัวละ 3,000 บาท พร้อมทั้งทรงเช่าที่จากราษฎรที่ทิ้งร้างว่างเปล่า และทรงมอบหมายให้ราษฎรปลูกเพิ่มเติมอีกเป็นจำนวนมาก

Forest Loves Water Project

Her Majesty the Queen noticed that northeasterners faced with water shortage. She believed that forest could absorb water in underground roots, making streams. Her Majesty invited people to contribute to reforestation, starting on December 20, 1982 at the foot hill of Phu Pha Lek, next to Kham Juang Reservoir, Ban Tham Tiew, Moo 2, Song Dao Village, Song Dao District, Sakon Nakhon Province and named the project as “Forest Loves Water.”

At the start of the project, Her Majesty grew 100 Pterocarpus, iron wood, Sor wood (*Gmelina arborea*), Australian Wattle, and Eucalyptus on 1-rai area to allow villagers to see the right way to grow. Her Majesty assigned 35 families of Ban Tham Tiew to preserve the forest and gave them 3,000 baht per family. She also rented vacant land from people and assigned them to grow more.

นี่คือน้ำพระทัยของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงห่วงใยราษฎรของพระองค์เป็นอย่างยิ่ง ทรงมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่จะทรงหยุดยั้งวิกฤตการณ์ขาดแคลนน้ำ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญของโลกทำนายไว้ว่าจะเกิดขึ้นเพราะการทำลายป่าอย่างรวดเร็วของชาวโลก ทรงมีพระราชวินิจฉัยที่ลึกซึ้งถึงต้นเหตุของการเกิด จึงทรงแก้ไขปัญหาด้วยวิธีปลูกจิตสำนึกแต่แรก เช่นเดียวกับโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่แห่งต่อมา

ถ้าโครงการป่ารักน้ำคือการรณรงค์ให้ประชาชนร่วมมือกันดูแลรักษาและหวงแหนป่าอันเป็นบ่อเกิดของความอุดมสมบูรณ์ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ก็มีนัยที่แอบแฝงคล้ายคลึง พระองค์มีพระราชประสงค์จัดตั้งโครงการนี้ขึ้นมาบริเวณชายแดนก็เพื่อปิดรูรั่ว ดังที่ทราบกันดีว่าปัญหายาเสพติดมักเข้ามาตามชายแดนในช่องทางต่างๆ อย่างสะดวกเพราะไม่มีใครคอยระวังให้ การนำเข้ายาบ้าไม่มีใครรู้เห็น เมื่อมีการตั้งโครงการฯ ขึ้นมา ชาวบ้านก็จะคอยเป็นหูเป็นตาให้ แต่ก่อนจะเป็นอย่างนั้นได้ ชาวบ้านก็ต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีเสียก่อน

deforestation. She also has a subtle judgment on its cause and solves it by instilling the conscience in the first place, like the following Small House Projects.

If Forest Loves Water Project is to campaign people to help with the preservation of forest, a source of richness, Small House in the Forest Project has a subtle meaning. Her Majesty wishes to establish the project along the border to bridge the loophole. It is widely known that drugs usually get in along the border conveniently because no one is on guard. Importing speed pills is not seen or known. With the project established, villagers will be on the alert. However, before that stage, they must have good quality of life.

Small House Project helps solve many problems e.g. poverty, no land, economic, border. When people live there, they would be assigned 2 missions by Her Majesty. First is to take care of environment, trees, streams and second is to be border patrol, to be on guard, whether it be security or drugs.

ดังนั้น โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่จึงช่วยแก้ปัญหาหลายอย่าง เช่น ปัญหาราษฎรยากจนไม่มีที่อยู่อาศัย ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาชายแดน ชาวบ้านไปอยู่ตรงนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมอบหมายภารกิจให้สองประการ หนึ่ง ช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ต้นน้ำลำธาร และสองเป็นยามชายแดน เป็นหูเป็นตา ป้องกันรักษา ไม่ว่าจะด้านความมั่นคงหรือยาเสพติด

สำหรับชาวบ้านในโครงการ ที่นี่คือหมู่บ้านถาวรของพวกเขา นอกจากมีกินมีใช้เพียงพอเพื่อจะได้ไม่ต้องไปตัดไม้ทำลายป่าคอยเป็นยามชายแดนแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ยังทรงมีพระราชประสงค์ให้ค่อยๆ สร้างจิตสำนึก จิตสำนึกในที่นี้นอกจากด้านยาเสพติดคือด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เบื้องต้นโครงการฯ ให้เขามารับจ้างปลูกป่า ในขณะที่เดียวกันก็ปลูกฝังให้ความรู้ถึงประโยชน์ของป่าว่าป่าให้น้ำ ปลูกจิตสำนึกไปอย่างนี้เรื่อยๆ จนวันหนึ่งเขาจะมีความรักความผูกพันกับป่า ไม่ไปทำร้ายป่า ทำให้สังคมตรงนั้น พื้นที่ตรงนั้นยั่งยืน

คุณปฏิสันถาร โรจนกุล หัวหน้าโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ตามพระราชดำริ ดอยดำ บอกว่า

“เราคาดหวังถึงขนาดที่ว่าระบบนิเวศจะไม่โดนรบกวนโดยชาวบ้านแถวนั้นซึ่งมาจากต่างที่ต่างทางต่างความคิด เรามองความเข้มแข็งในด้านพึ่งตัวเองด้วยแรกๆ เราต้องป้อนให้เขา เหมือนเด็กเพิ่งหัดเดิน หน่วยราชการต้องช่วยเขาทุกด้าน ระยะเวลาหนึ่งเราต้องพัฒนาให้เขาช่วยเหลือตัวเอง ประชุมกันเอง ในสังคมในกลุ่มของเขา จากนั้นเราค่อยถอนตัวออกไปเป็นที่เลี้ยง นอกจากเขาจะช่วยตัวเองไม่ได้จริงๆ นี่ก็คือสิ่งที่เราหวัง มีอยู่สองอย่างคือ จิตสำนึก รักษาทรัพยากรดิน ยาเสพติดกับความเข้มแข็งของเขา เขาต้องมีผู้นำของเขาเอง

“ถ้าวันหนึ่งข้างหน้า ครอบคลุม ชุมชนขยาย พื้นที่ทำกินรอบๆ ก็ยังพอรองรับได้ ทางหนึ่งที่ต้องทำคือต้องทำการเกษตรอย่างเข้มข้น เมื่อเป็นหมู่บ้านถาวร ชุมชนก็ต้องขยายขึ้นเรื่อยๆ เราหวังว่าเด็กๆ เมื่อโตขึ้นก็คงเข้ามาอยู่ในสังคมเมือง คนรุ่นใหม่มาทดแทนคนรุ่นเก่า แต่เรายังไม่ทำไม่ได้ในวันนี้”

โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ฯ วางแผนไว้ 3 ช่วง ช่วงละ 3 ปี หลังจากการทำโครงสร้างพื้นฐานเสร็จสิ้น ค่อยนับช่วงแรกซึ่งเป็นช่วงของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมชาวบ้านที่เคยถางป่า ทำไร่ ไม่มีการควบคุม ให้เปลี่ยนมาทำนาอยู่กับที่ ช่วงที่สอง สร้างจิตสำนึกซึ่งทำควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วย ช่วงที่สาม ทดสอบอุดมการณ์ คุณปฏิสันถารมองว่าถ้าเกิดจิตสำนึกแล้วก็ยอมมีอุดมการณ์ จากนั้นสืบทอดให้คนรุ่นหลัง ถ้าสืบทอดได้แสดงว่าจบแล้ว ถือว่าโครงการบรรลุเป้าหมาย และนั่นหมายความว่าชาวบ้านสามารถพึ่งพาตัวเองได้ทั้งในด้านการเลี้ยงชีพและความเข้มแข็งของจิตใจ

ความภาคภูมิใจอีกประการหนึ่งของหัวหน้าโครงการฯ ผู้นี้ นอกเหนือจากการได้เห็น “ลูกบ้าน” อยู่ดีมีสุข มีจิตสำนึก รักป่า ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ก็คือการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเพื่อแปรพระราชฐานมายังจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงฤดูหนาว และโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ดอยดำ ตามพระราชดำริ มักเป็นหมายแรกๆ ที่เสด็จ มาทุกปี นับจากมีพระราชดำริให้ตั้งโครงการเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา

For villagers, this is their permanent home. In addition to sufficiency so that they do not have to cut down trees, they are also border guards. Her Majesty wishes to gradually instill into them the conscience, which includes not only drugs but also environment. Initially, they would be hired for reforestation. Concurrently, they are taught to learn of benefits of forest in providing water. This gradual instillation will make them have bond with forest and will not hurt it. The society and the area there would be sustainable.

Mr. Patisuntharn Rojanakul, Chief of Doi Dum Small House in the Forest Project said,

“We expect that the ecological system will not be bothered by local villagers who have come from different places with different ideas. We look at the strength in sufficiency too. Initially, we need to feed them like babies. Government agencies must help them in all aspects. Then, we must develop them to help themselves, organize their own meetings among their groups and society and we withdraw to become mentors, except that they really can't help themselves and this is what we're worried about. There're 2 things: conscience and patriotism, drugs and their strength. They must have their own leaders.

“If one day in the future, families and communities expand, the land around here can still support that. One way is to do intensive agriculture. As permanent villages, communities will expand. We hope that when children grow up, they will move into the urban society. New generations replace the old ones but today we still cannot predict that.”

The Small House is planned into 3 phases, 3 year each. After the infrastructure is completed, the first phase is started, which is the behavior adjustment for people who used to clear forest, do farming without plans and control. They will be change to stay put. The second phase is to create conscience in parallel with behavior adjustment. The third phase is to test the ideology. Mr. Patisuntharn believed that ideology would come with conscience, which must be transferred to the next generation. If it can be transferred, it's over; it means the project achieves its objectives and villagers can be self sufficient in their earning and strong mind.

Another pride of the Chief, apart from seeing his “villagers” live well, have conscience, love forest, and not get involved with drugs, is that Doi Dum Project would be among the first schedules of Her Majesty when she visits Chiang Mai in winter since her initiative to establish the project in January 1982.

“In the second year of Her Majesty's visit, which is the first year people lived in the project, Her Majesty asked whether they quarreled. On January 11, 2003, Her Majesty asked whether they grew sesame and I answered quite a few. She said that it was beneficial so we coordinated with Agricultural Extension Department to grow sesame. Her short saying is regarded significant.

“Her Majesty would arrive at 3.00 p.m. and go back around 6.00 p.m. She would work with villagers, reading

“ปีที่สองที่เสด็จฯ แต่เป็นปีแรกของโครงการที่ชาวบ้านเข้าอยู่แล้ว ทรงถามว่าชาวบ้านทะเลาะกันไหม วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2546 ทรงถามว่า ชาวบ้านปลูกงาหรือเปล่า ผมตอบว่าปลูกบ้าง ท่านตรัสว่างานนี้มีประโยชน์นะ เราก็ประสานกับกรมส่งเสริมฯ ให้ปลูกงา คือ ถ้ำตรัสสั้นๆ เราถือเป็นเรื่องที่ต้อง สำคัญ ยิ่งใหญ่

“พระองค์ท่านจะเสด็จฯ มาประมาณบ่ายสามโมง เสด็จฯ กลับหกโมงเย็น ทรงมาทำงานกับชาวบ้าน มาอ่านชื่อ อ่านประวัติ มีรายหนึ่งชื่ออาบุญ เป็นชาวเขาเผ่ามูเซอ โชคดีมาก ก่อนเสด็จฯ มาจะมีส่วนหน้ามาถามชาวบ้านก่อน คำตอบนี้ได้รับการบันทึกไว้ พระองค์ก็มาอ่านว่านายอาบุญมาอยู่ที่นี้ บอกกับผู้สัมภาษณ์ว่า อยู่ที่นี่มีความสุขที่สุดในโลกเลย พระองค์ดีใจ แล้วก็อ่านให้ข้าราชการบริพาร ฟังสามรอบ นี่เขาบอกว่าอยู่ที่นี่มีความสุขที่สุดในโลกเลยนะ จากวันนั้นแล้วเสด็จฯ ไปอีกหลายแห่งก็ยังไปเล่าเรื่องนี้ หัวหน้าสำนัก 16 ก็ปลาบปลื้ม มักยกเรื่องนี้ มาคุย บอกว่าการที่หน่วยต้นน้ำมาทำงานร่วมกันอย่างนี้ ทำให้ชาวบ้านมีความสุข แล้วพระองค์ก็พอพระทัยด้วย ก็ยกให้เป็นประโยชน์ของหน่วยร่วมปฏิบัติทั้งหลาย”

ปากคำและปากท้องของชาวบ้าน

พ่อหลวงศรีใส ผู้นำเผ่ากะเหรี่ยง 5 ครอบครัว ยิ้มให้อย่างแจ่มใส ทันทีที่ถามว่าอยู่ที่นี่มีความสุขไหม

“ผมอยู่มาสองปีแล้วครับ คุณภาพชีวิตดีขึ้น ดีกว่าอยู่ข้างล่าง ตอนแรกอยู่เวียงแหง ที่ทำกินไม่ค่อยมี ยากจน เลยสมัครขึ้นมาอยู่โครงการ ตอนนี้อยู่ดีขึ้นทุกอย่าง ดีที่สุดในโลก พุดง่ายๆ มาอยู่กับแม่หลวงท่านก็ให้ทุกอย่าง ให้ไก่ ให้หมู ให้บ้าน ทุกวันนี้เริ่มดีขึ้น มีปลาหมักกินบ้าง มีแม่หลวงทำให้ทุกอย่างดีขึ้น ลูกได้เรียนดีขึ้น ได้อาศัยบารมีของพระองค์ท่าน ผมว่าคงเป็นบุญวาสนา ตั้งแต่ชาติปางก่อน ทั้งที่เรายากจน ได้เข้าเฝ้าฯ แม่หลวง ได้รับพระราชทานของต่างๆ เป็นบุญบารมีสูงที่สุดที่หาไม่ได้ พระองค์ท่านเป็นห่วง ท่านห่วงว่าราษฎรของฉันอยู่ดีกินดีไหม แล้วก็ให้ไปฝึกวิชาอาชีพที่ภูพิงค์ ที่นี้อากาศบริสุทธิ์ ถ้าเป็นหน้าหนาวมีแม่คนึงด้วย หน้าหนาว หน้าฝน ฝนก็ตก เราก็เก็บกักน้ำไว้ใช้ ชลประทานมาทำบ่อพักน้ำไว้ให้ใช้ น้ำเข้าถึงทุกหมู่บ้าน ทุกหลังมีถังรองน้ำฝนไว้กิน ทุกครอบครัวใช้โซลาร์เซลล์ สะดวกทุกอย่างครับ”

พ่อหลวงอาซาง เผ่าลีซอ คือราษฎรในโครงการคนต่อไปที่มาให้ปากคำ ความต่างของพ่อหลวงสองเผ่าคือความต่างของเชื้อสาย แต่ที่เหมือนกันคือรอยยิ้มมีประกาย ดวงตากระตือรือร้น และพูดคุยอย่างอารมณ์ดี มีความสุขอย่างเห็นได้ชัด

“ผมอยู่มาสองปีแล้วครับ มีลูกบ้าน 21 คน เคยเข้าเฝ้าฯ แม่หลวง ท่านถามว่าอยู่สบายไหม ผมว่าสบาย ดีขึ้นกว่าเมื่อก่อน เมื่อก่อนอยู่แบกแสลงย้ายมาอยู่โครงการสบายขึ้น ผมปลูกกะหล่ำม่วง บร็อคโคลี่ หลายพันธุ์ ผลผลิตดี ตอนนี้อยู่ดีเองได้แล้ว ยังไม่ได้ขายข้างนอกครับ แต่ปลูกกินเองได้แล้ว มีของเหลือก็เอาไปแลกกับเผ่าอื่น

“อยู่ที่นี่มีความสุขดีครับ ให้ไปอยู่ข้างล่างอีกไม่เอาแล้ว แคนี่ก็พอแล้วละ อากาศดี บริสุทธิ์ มาอยู่ที่นี่เหมือนได้ดูแลป่า ไม่ค่อยมีเรื่องป่วยไข้หรอกครับ อากาศดี ไม่ค่อยมีใครเป็นอะไร ปลาตุ๊กกินได้แล้วนะครับ บ่อหนึ่งประมาณ 200 ตัว มีหมู เป็ด ไก่ ปลา ข้าว ผัก พอแล้วละ ขอให้ได้มีกินก็มีความสุขแล้ว”

their names, bibliography. One is a Lahu named Abu. He's so lucky. Before Her Majesty's arrival, the front end would come before and ask villagers questions. The answers would be recorded. Her Majesty read that Mr. Abu lived here and told interviewers that he's happiest when living here. Her Majesty was very delighted and read out to her retinues three times. Since then, she recounted this story in many places. The Chief of Office 16 is also very pleased and mentioned the story that the Watershed Unit working together like this has made villagers happy and Her Majesty was also contented. This is the gains from the contribution of many agencies.”

Words and Mouths of Villagers

Phor Luang Si Salai, Leader of 5 Karen families smiled happily when asked whether he was happy to live here.

“I've lived here for 2 years. The livelihood is better, better than living down there. At first I lived in Wiang Haeng. There's no land to make a living. I was poor. So I applied to live in the project. Now everything is better, the best in the world. Simply speaking, living with Her Majesty, I've been given everything, chicken, pig, house. Today, things are better. We have fish to eat. Her Majesty makes everything better. Children have a chance to learn due to Her Majesty's prestige. I think it's my good deeds from the last life. Though we're poor, we can have the audience with Her Majesty and have been provided with several things. It's the highest prestige. Her Majesty cares whether Her Subject would live well. She sends them for professional training at Phu Phing. Here the weather is good. In winter, there's frozen dew. It's very cold. In rainy season, we dam up water for further use. Irrigation has made water reservoir for us. Water can reach every village. Every house has rainwater tank for consumption. Every family has solar cell. Everything is convenient.”

Phor Luang Asang, a Lisu, is the next habitant in the project who talked to us. The difference between these two is their race but the similarity is in their radiant smiles, eager eyes and good-mood talking, with clear happiness.

“I've lived here for 2 years with 21 villagers. I used to have an audience with Her Majesty and she asked whether living here was good. I said yes; it's better than before when I lived in Paek Saeng. Moving in the project is more comfortable. I grow purple cabbage, broccoli, with good productivity. Now I'm self sufficient. I haven't sold outside but I can grow for my own consumption. The remaining produce is traded with other tribes.

“I'm happy living here. I won't live down there. This is enough. The weather is good and pure. Living here is like taking care of forest. We don't get sick. The weather is good and people don't get ill. The catfish can be eaten. There're 200 in a well. We've pig, duck, chicken, fish, rice, vegetable. This is enough. Have enough to eat is happiness.”

While talking, Phor Luang showed off a small well near his house with catfish and walked us around to see edible fruit trees.

พูดพลาง พ่อหลวงก็กวาดบ่อน้ำขนาดย่อมใกล้บ้านที่ซึ่งปลาดุกเอาไว้ให้ดู แล้วพาเดินชมไม้กินได้ซึ่งกำลังออกผลสะพรั่ง

ใกล้ๆ กันนั้น เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐหลายหน่วยกำลังคุยกับชาวบ้านเกี่ยวกับปัญหาเรื่องน้ำ

“เราจะให้ชาวบ้านลงมือทำก่อน เราเพียงให้คำแนะนำเบื้องต้น หาน้ำมาอย่างไร วางทางไหน ให้พัฒนาการเรียนรู้ไปเรื่อยๆ จนกว่าเขาจะคิดเองทำเองได้ พ่อหลวงของแต่ละเผ่าเขาเลือกกันมาเอง เป็นคนที่ฟังพาได้ ไว้ใจ เข้าท่ากว่าคนอื่น มีปัญหา ก็สามารถช่วยเหลือได้ มีถ้ำน้ำอยู่ข้างบน ถ้าระบบน้ำดี การเพาะปลูกก็ไม่มีปัญหา สามารถต่อท่อออกไปได้เรื่อยๆ ไม้บางอย่าง เช่นกาแฟก็สามารถปลูกในผืนป่าได้เลย แต่ตอนนี้ น้ำไม่ค่อยไหล ไม่รู้เพราะอะไร มีปัญหาต้องรีบแก้ เดี่ยวไม่ทันฤดูการ”

ว่าแล้ว คุณปฏิสันถาร พ่อบ้านตัวจริง ก็หันไปหารือกับเจ้าหน้าที่และชาวบ้านอย่างเอาการเอางานต่อไป

รถขับเคลื่อนสี่ล้อของโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ตามพระราชดำริ คอยดำ ที่เอาไว้บริการรับ-ส่งเจ้าหน้าที่ ตลอดจนชาวบ้านซึ่งเจ็บป่วยเกินกว่า การรักษาพยาบาลของศาลาพยาบาลในโครงการจะรับไหว ลงมาหาหมอในตัวอำเภอ เวียงแหง มาจอดรอสยามบายคล้อยเพื่อภารกิจพิเศษ...ส่งแขกผู้มาเยือน ผู้สงสัย ว่าโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่เป็นอย่างไร จึงต้องมาชมให้เห็นกับตา และได้พิสูจน์ข้อกังขาจนครบถ้วนกระบวนการแล้ว ก็ได้เวลากลับเสียที

ถึงอย่างนั้น ก็ยังพิริพโรชไปดูฝูงแกะหน้าตาน่าเอ็นดูที่เขาเลี้ยงไว้ในคอกโปร่ง มีคนดูแลเป็นครอบครัวเล็กๆ พ่อ แม่ และลูกเล็กๆวิ่งเพ่งหัดเดิน ส่งสายตาสงสัยมาหาคนมาเยือน พอๆ กับความสงสัยในนัยน์ตาของเจ้าแกะฝูงนั้น ที่พอถึงเวลา ก็ต้องโดนตัดขนให้ความอบอุ่นแก่ชาวบ้านในหุบห้วยแห่งนี้ แน่นนอนว่าฝูงแกะนี้เป็นหนึ่งในพระราชดำริที่ทรงเห็นการณ์ไกลของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ อีกด้วย

ชาวบ้านบางหลังกำลังทอผ้าอยู่เมื่อเราเดินผ่านไป แม่บ้านยิ้มอายๆ ให้เมื่อส่งเสียงถามว่า ม่วนปะ? ได้ยินเสียงตอบเบาๆ พร้อมรอยยิ้มซื่อๆ อีกเช่นเคย ว่า ม่วนกะ บางคนชวนไปดูหมู เป็ด ไก่ ในเล้า และที่ออกเดินกินจ๊อบจ๊อบอยู่ตามดิน พลางเล่าว่าเดี๋ยวก็ขายได้เงินแล้ว

หลายบ้านของทุกเผ่ากำลังรดน้ำพรวนดินอย่างขมิ้มมัน ผักสีเขียวไร้สารพิษชูช่อออกผลงดงาม น่ากิน ชาวบ้านบอกว่าให้ไปอยู่ที่อื่นไม่เอาหรอก อยู่ที่นี่มีผัก มีปลา มีข้าว มีไก่ หมู เป็ด มีทุกอย่างที่จำเป็นสำหรับชีวิต

เพราะทุกวันนี้ เป็นชีวิตที่กินฝืน เป็นน้ำพักน้ำแรงของทุกคนที่ร่วมมือร่วมใจกัน อยากให้สังคมเล็กๆ แห่งนี้เป็นสังคมคุณภาพ ไม่น่าว่าบางที นี้อาจจะเป็นสังคมที่คนในเมืองเคยนึกฝันอยู่บ้างก็ได้

บริเวณถนนที่ลาดไปสู่ทางออกของโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ๆ มีไม้ไผ่กลิ้งกล่า สลักเสลา เรียงเป็นตัวหนังสือ ประทับหนักแน่นโดดเด่นเห็นอยู่แต่ไกล แทนหัวใจของชาวบ้านและน่าจะแทนหัวใจของคนไทยทั้งประเทศด้วย

ตัวหนังสือที่เขียนสั้นๆ แต่จับใจยิ่งนัก

ทรงพระเจริญ

Close by were government officials from many agencies talking to people about water problem.

“We would let them do first. We only give basic suggestions : how to get water, which way to lay pipes. Their learning will be developed until they can think and do by themselves. Phor Luang of each tribe will be selected by villagers. They’re dependable, reliable and look better. They can help when there’s a problem. With water tanks up there, if the water system is good, agriculture will have no problem. Pipes can be extended. Some plants like coffee can be grown in the forest. But now water can’t flow well. We don’t know why. The problem must be quickly fixed; otherwise, it won’t keep up with the season.”

Then, Mr. Patisuntharn, the real head of the house, turned to talk to officials and villagers very seriously.

The 4-wheel-drive car of the Doi Dum Project, which is used to take officials and villagers who are ill beyond the capacity of Medicine Pavilion of the project to doctors in Wiang Haeng District, was waiting in late afternoon for a special mission...dispatching visitors who were curious about the Small House in the Forest Project and had to see with their own eyes. Things have been thoroughly proven and it is time to go back.

Nevertheless, they still hung around to take a look at cute sheep herded in clear pen. The caretaker is a small family with a toddler who sent doubtful look to visitors, similar to that in the eyes of the sheep that when time has come will be haired cut for the warmth of villagers in this valley. Certainly, the sheep is one of the visionary initiatives of Her Majesty.

Some villagers were weaving cloth while we were walking by. Housewives smiled shyly when asked “Having fun?”. The reply, “Yes” came with honest smile. Some invited us to see pigs, ducks, chickens in the pen and those that were eating on the ground and said that soon they would be sold.

Many houses of all tribes were watering and breaking up the ground energetically. Non-toxic vegetables were budding, looking appetizing. Villagers said that they would not live elsewhere. Here, they have vegetables, fish, rice, chickens, pigs, ducks and all life necessities.

Today, it is life beyond their dreams. It is the contribution of all who cooperate, wishing this small society to be of quality. Maybe this is the society dreamed of by city people.

On the road to the exit of Small House in the Forest was well-hatted bamboo, carved into letters, resting firmly and prominently seen from afar, representing the heart of villagers and all Thais.

The letters were short but impressive.

Long Live Her Majesty the Queen.

